

העצמת המטופל לאיזון טיפול בנוגדי קרישה: ערכת הדרכה לניהול עצמי

לואיס גורדון, ד"ר חנן גולדברג, יוכי בן-דוד, ד"ר טוביה בייבסקי, ד"ר עוזי יזהר, פרופ' מיכאל בורשטיין, פרופ' מאיר ברזיס

המרכז לאיכות ולבטיחות קלינית, הדסה והאוניברסיטה העברית, ירושלים

רקע

- בישראל, כ- 40,000 חולים מטופלים בנוגדי קרישה דרך הפה כגון קומדין בשל מגוון מחלות. הטיפול בתרופה זו יעיל ובטוח בתנאי שנשמר איזון הקרישה כאשר מדד ה-INR חייב להיות בטווח מטרה של 2.0 - 3.0 או 2.5 - 3.5, בהתאם להתוויה.
- בפועל, רק שליש מכלל המטופלים נמצאים בטווח המטרה. כל השאר עלולים להיחשף לסיבוכים של דימום בגלל טיפול יתר או לסבול מתופעות קרישה כתוצאה מתת-טיפול.
- סיכום של 14 מחקרים מבוקרים שונים בעולם, הראה שהעצמת המטופל עם ניטור עצמי וניהול עצמי משפרת באופן ניכר את האיזון. שיטה זו מכפילה את שיעור המאוזנים בטווח ה-INR המטרה, מקטינה כמעט בחצי את שיעורי הסיבוכים (הן דימום והן קרישי דם מתת-מינון) ומורידה כמעט בחצי את שיעורי התמותה (ראה מטה - אנליזה שפורסמה לאחרונה - Lancet 2006;367:404).

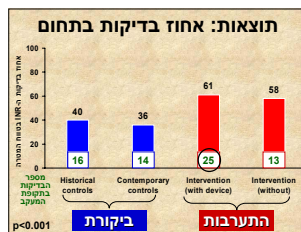
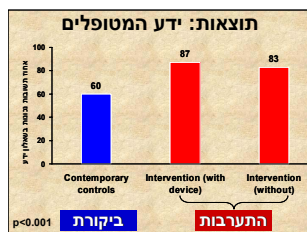
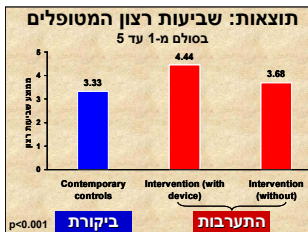

שיטות

- פותחה שיטת הדרכה של המטופל לקראת ניהול עצמי בעזרת ערכה. הערכה נועדה להעלות את רמת הבנתם של המטופלים ולאפשר להם להשתתף בקביעת המינון של התרופה, בהתחלה תוך התייעצות עם הרופא ובהדרגה תוך ניהול עצמי של הטיפול.
- בנוסף לחוברת על קומדין ב-4 שפות (עברית, ערבית, רוסית ואנגלית), הערכה כוללת סרגל מיוחד עם הוראות שימוש לסיוע במציאת המינון הנכון של התרופה בהתאם לבדיקת הדם האחרונה (הסרגל מבוסס על אלגוריתם מהספרות).
- הערכה נמסרת למטופל עם תחילת הטיפול, לאחר שתודרך ע"י אחות, רופא או רוקחת קלינית. לאחר מכן, המטופל נדרש למלא שאלון הבדוק את רמת הבנתו בנושא התרופה והניטור (שיטת תקשורת הנקראת "שיקוף").
- כמו כן, נמסרת למטופל ערכה דומה המיועדת לרופא/ת המשפחה עם ספרות על נושא ניטור עצמי בנוגדי קרישה ותכנת מחשב פשוטה לסיוע בחישוב המינון האופטימלי של התרופה.

תוצאות

- בשלב ראשון השימוש בשיטה נערך במסגרת ניסוי מבוקר אקראי על כשמונים מטופלים, כולל קבוצות ביקורת וקבוצות התערבות במחלקה לכירורגית לב.
- בקבוצות הביקורת פחות ממצית הבדיקות נמצאו בטווח הרצוי. לעומת זאת, בקבוצות ההתערבות, קרוב ל-60% מהבדיקות נמצאו בטווח הרצוי - שיפור מובהק לעומת הביקורת.

קבוצה	מחלקה	נ=
ביקורת	מחלקת כליתית	32
התערבות	מחלקת כליתית לב חזה	26
התערבות	מחלקת כליתית לב חזה	14
התערבות	מחלקת כליתית לב חזה	13

- לאחר שהניסוי אישר את הצלחת השיטה, בדומה למחקרים שנערכו בחו"ל, הוחל בהפצה השיטה למחלקות שונות בהדסה בהן מטופלים מתחילים לקבל טיפול בנוגדי קרישה דרך הפה. העצמת המטופל אינה מחייבת שימוש במכשיר ביתי לבדיקה עצמית של קרישה, אולם לפי הניסיון, מטופלים המקבלים מכשיר כזה מבצעים ניטור נמרץ יותר ובעלי שביעות רצון גבוהה יותר ממטופלים ללא מכשיר.

מסקנות

- בדומה למה שהוכח במצבים כרוניים אחרים כגון סכרת, העצמת המטופל ושיטתו בהבנת מטרת האיזון משפרים באופן ניכר את היעילות ואת הבטיחות של טיפול בנוגדי-קרישה.
- הדרכה מובנית ועידוד לניהול עצמי של מטופלים בקומדין מביאים לשיפור ניכר באיזון.
- הערכה שפותחה בהדסה מסייעת להשגת יעד חשוב זה ומוצעת למטרת הפצה מחוץ להדסה לבתי חולים אחרים ולקופות החולים.

